

Standardid ja autoriõigused

Mis on autoriõigused?

Autoriõigust võib defineerida kui autorile kuuluvate isiklike ja varaliste õiguste kogumit, mis võimaldab autoril otsustada, kes, kuidas ja millistel tingimustel tema teoseid võib kasutada. Autoriõigused jaotatakse isiklikeks ja varalisteks autoriõigusteks. Isiklikud autoriõigused seonduvad autori õigusega nimetada ennast teose loojaks, otsustada oma nime kasutamise üle teosel, aga ka õigusega lubada teha teistel isikutel teoses muudatusi, vaidlustada mis tahes moonutusi jms. Varaliste autorõiguste hulka kuuluvad õigus teose reprodutseerimisele, õigus teose levitamisele, õigus teose tõlkimisele ja töötlemisele, õigus moodustada teostest kogumikke, õigus teose avalikule esitamisele ning eksponeerimisele, samuti õigus teose üldsusele kättesaadavaks tegemisele.

Eestis reguleerib autoriõigustega seonduvalt autoriõiguse seadus.

Kas standardid on kaitstud autoriõigustega?

Sageli ollakse ekslikult arvamusel, et standardid on avalikud dokumendid, mida võib kasutada ja levitada igasuguste piiranguteta. Tegelikult on standardid autoriõiguste objektid ning nende kasutamisel tuleb järgida autoriõiguste kaitse reegleid.

Kellele kuuluvad standardite autoriõigused?

Standardid on kollektiivse töö tulemus. Standardite koostamiseks panustavad erinevad huvitatud osapooled, nagu tehniliste komiteede liikmed, vastavate valdkondade eksperdid jne. Kõik need isikud omavad osa standardite autoriõigustest. Kui standardi koostajate isiklikud autoriõigused jäävad koostajatele, siis varalised autorõigused antakse ametlikus standardimises alati üle asjaomasele standardiorganisatsioonile – rahvusvahelise standardimise korral on sellisteks organisatsiooniks ISO või IEC, Euroopas CEN või CENELEC, rahvusliku standardi puhul rahvuslik standardiorganisatsioon nagu Eesti Standardikeskus.

CEN ja CENELEC jagavad neile standardite koostajate poolt antud autorõigusi oma rahvuslike liikmetega. Samuti jagavad ISO ja IEC rahvuslikud liikmed autoriõigusi oma rahvusvaheliste katusorganisatsioonidega. Seega kuuluvad ISO ja IEC standardite varalised autoriõigused kollektiivselt vastavalt ISO-le koos selle liikmetega või IEC-le koos selle liikmetega. Euroopa standardite autoriõigused kuuluvad CEN-ile või CENELEC-ile koos nende rahvuslike liikmetega.

Algupäraste standardite varalised autoriõigused kuuluvad enamasti standardi välja andnud standardiorganisatsioonile.

Miks on standardid kaitstud autoriõigustega?

Vajadus standardite autoriõiguste kaitsmiseks tuleneb peamiselt järgmistest põhjustest:

1. tagada standardites sisalduva tehnilise informatsiooni terviklikkus
2. tagada standardite koostamise ja standardimissüsteemi tööhoidmise finantseerimine

Paljudele standardiorganisatsioonidele, nagu ka Eesti Standardikeskusele, jaoks on standardite müügitulu oluliselt sissetulekuallikaks. Kuna enamus standardiorganisatsioonide toimimine toimib mittetulunduslikel alustel, suunatakse kogu standardite müügitulu alati standardimise arendamise läbi uute standardite väljatöötamise, standardimisalaste teenuste ja standardite kättesaadavuse parendamise, standardite tõlkimise kohalikesse keeltesse vms. Seetõttu on süsteemi jätkusuutlikuks toimimiseks ja arendamiseks oluline, et standardite illegaalse levitamise tulemusena ei väheneks standardite kasutamiseks olemasolevad ressursid.

Mida tähendab, et standard on kaitstud autoriõigusega?

Standardite puhul tähendab see peamiselt seda, et on keelatud standardist illegaalsete koopiade tegemine. Eelkõige ei tohi standardeid ega olulisi osasid standarditest ilma selge kirjaliku loata paljunda ega teha standarditest muul viisil väljavõtteid (sh standardi tekste või osasid nendest avaldada teistes väljaannetes, brošüürides, vms). Elektroonilisi standardeid ei või teha kättesaadavaks korraga rohkematele isikutele, kui seda lubab elektrooniliste standarditega kaasas olev kasutusleping. Näiteks ei tohi teha standardite tekste avalikult kättesaadavaks kodulehtedel või serverites, saata neid laiali e-kirjaga või teha elektroonilisest standardist lubatust suuremal hulgal väljatrükke. Elektrooniliste standarditega on alati kaasas kasutusleping, mis määratleb täpsemalt lubatud ja keelatud tegevused.

Standardite järgimine st. standardite põhjal oma toodete kavandamine ja tootmine või teenuste või protsesside väljatöötamine on tasuta. Seega standardi soetanu võib standardis kirjeldatud lahendusi oma ettevõttes edaspidi korduvalt rakendada.

Millised on EVS kohustused standardite autoriõiguste kaitse tagamisel?

Nii CEN-i ja CENELEC-i, kui ka ISO ja IEC üheks liikmelisuse põhitingimuseks on, et standardite autorõigused oleksid vastavas riigis kaitstud. Rahvuslik standardiorganisatsioon peab tagama, et standardite kirjastamisõigus kuuluks organisatsioonile. Standardite levitamine peab toimuma viisil, mis tagaks ühiste autoriõiguste kaitse ning ei kahjustaks CEN-i, CENELEC-i, ISO või IEC liikmete õigusi. Kõik standardiorganisatsioonid on sellest tulenevalt kehtestanud reeglid standardite levitamisele.

Standardite kasutajate teavitamiseks on kõikidele Eesti Standardikeskuse poolt levitatavatele standarditele lisatud tekstid, et standardid on autoriõiguse objektid ning nende reprodutseerimisõigus kuulub Eesti Standardikeskusele. Standardite elektrooniliste versioonidega on alati kaasas kasutusleping, mis sätestab kasutustingimused.

Standardite reprodutseerimis- ja levitamiseõigus kuulub Eesti Standardikeskusele

Andmete paljundamine, taastekitamine, kopeerimine, salvestamine elektroonsesse süsteemi või edastamine ükskõik millises vormis või millisel teel ilma Eesti Standardikeskuse poolt antud kirjaliku loata on keelatud.

Kui Teil on küsimusi standardite autorikaitse kohta, palun võtke ühendust Eesti Standardikeskusega:
Aru 10, 10317 TALLINN, Eesti; www.evs.ee; Telefon: 605 5050; E-post: info@evs.ee

Kui teil on kahtlusi, kas teie poolt planeeritavad tegevused on kooskõlas standardite autoriõigustega või soovite kasutada standardite tekste muul viisil, kui oma tarbeks, võtke ühendust Eesti Standardikeskusega.

Aru 10, 10317 Tallinn
Telefon: 605 5050
Faks: 605 5070
E-post: info@evs.ee
www.evs.ee